

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 49.

14 Decembre, 1897.

POLITICĂ MAGHIARĂ

Cu toate că organele jidano-ungurești au contestat în totdeauna că în Ungaria ar fi existind o chestie românească, totuș din cînd în cînd, ca o prevenire a spiritelor agitate, aceste foi sunt nevoite a recunoaște că sunt oare cari *gravamine*, ba chiar că aceste gravamine constituie grija guvernului din Budapesta și el se va sili din toate puterile a le preîntimpina, a le satisface.

Dar,..... e un *dar* aci, numai diplomații lui Banffy pot cunoaște aceste gravamine, numai ei au dreptul de a alege ce este bun și rău și numai ei pot hotărî ce este întemeiat și ce nu în revendicările fraților noștri de peste munți.

Eram dispuși pînă la un punct să le concedăm, nu dreptul exclusiv, ci datoria de a se convinge, ca guvernanți, de postulatele Românilor din regatul Sf. Ștefan și a-i crede că — poate în cele din urmă — vor prinde minte și înțelepciune spre a îndrepta păcătoasa lor administrație față de trații noștri.

Dar de unde? *Lupul își leapădă părul, dar năravul ba*, și ei nu pot face decît să justifice realitatea fabulei *Lupul și Mielul*.

De altfel era de prevăzut aceasta. Cum poți pe de o parte să recunoști suterințele Românilor, iar pe de alta să dispui numai tu de a hotărî, cari sunt justificate și cari nu?

Să judecăm acum și să dăm dreptatea cui o are :

Românii din Ungaria vor să trăiască sub Coroana Sf. Ștefan, dar vor să trăiască o viață națională, românească, avînd școalele și bisericile lor românești, instituțiile și oficiile lor proprii, unde limba română să fie recunoscută și egal îndreptățită alături cu limba maghiară.

E acesta un drept al lor? E aceasta o proprietate ce li se cuvine? Trebuie să recunoască guvernele ungurești aceste revendicări și să le satisfacă?

Negreșit că da, pentrucă Românii din Ungaria sunt un popor compact, autohton, mult mai vechiu decît Ungurii. El — cu toată opunerea și siluința sistematică a opresorilor — și-a păstrat limba neatinsă, ca și portul, ca și credința, ca și năzuințele lui.

Mai mult încă: el și-a exercitat, chiar sub domnia Ungurilor, mult timp autonomia sa, condus fiind de principi români și cîrmuit de sine și prin sine.

Ce au făcut Ungurii spre a dovedi că pot cunoaște gravaminele Românilor, că au dreptul a alege din ele pe cele întemeiate și a respinge pe celelalte? Cum au rezolvit în sfîrșit aspirațiile legitime ale acestui popor de martiri?

Cu moartea, temnița și siluirea.

N'au trecut nici 2—3 luni de la visita

Regelui nostru la Budapesta și îngimfați de acest act, pe care l'au comentat în felurite chipuri, dar numai în favoarea lor, și avem deja de înregistrat o serie de nelegiuiri, cari vin continuu și cu sistem unele după altele.

Astfel în prima linie arestarea filo-românului dr. *Weigand*, profesor în Lipsca.

Intemnițarea lui Balteș.

Procesele «*Tribunei*» și ale «*Gazetei Transilvaniei*», întemnițarea lui Mureșanu

Oprirea întrunirilor de protestare.

Darea în judecată și condamnarea atitor Români, cari au protestat în contra absolutismului lor.

Cutezanța ne mai pomenită a unui re-negat, care a voit să țină la universitatea din Budapesta, lecțiile de filologie română în ungurește înaintea studenților români.

Tendența de a introduce în bisericile române limba maghiară.

Și... oroare!... aceea ce nici timpurile, nici evenimentele, nici știința și nici chiar voința unui popor n'a putut schimba, toponimia geografică, numele satelor, munților, văilor, dealurilor, râurilor și comunelor românești, pe acelea toate vor să le schimbe Ungurii în numiri ungurești.

Nemernicii strănepoți ai mîncătorilor de carne și inimi omenești (1) aceia ce trăesc și sunt tolerați de Europa, sub pretextul unei necesități politice, monștrii aceștia cu chip de oameni, dar cu însușiri de sălbatici, își joacă ultima cartă!

Și în nemărginita lor bestialitate și în dorul lor-nebun de a auzi toată lumea vorbind numai limba lui Arpad, s'au apucat ca și gaița să ciocănească muntele, crezînd că-l vor străpunge?...

O! nu. Mai bine morți decît să suferim a fi furați de averea noastră națională, de

numirile cu cari se leagă întreg trecutul nostru.

Iar Europa tolerantă va avea să regrete nepăsarea cu care în veacul nostru suteră în ochii ei, ca să se săvîrșească cea mai mare nelegiuire.

Chael.

EPISCOPATUL ROMÂN

ÎN

MACEDONIA

Asupra Episcopatului în Macedonia s'a scris dela 1890 încoace atîta și în atitea feluri încît pentru a lămuri pe cetitorii «*Ligei*» asupra acestei chestiuni credem de datoria noastră să publicăm cele ce urmează:

Chestiunea Episcopatului s'a început cu știri senzaționale: Delegații Românilor macedoneni au fost ospătați de toate pașalele din Constantinopol, înainte ca aceștia să fi părăsit vetrele lor; am fi avut pînă acum mai mulți episcopi, decît preoți români în Macedonia, dacă s'ar fi dat *beratul* de cîte ori s'a scris aceasta oficial din partea celor din Constantinopol; gazetele străine încă au fost utilizate pentru restabilirea neadevărului.

S'a scris însă și în contra Episcopatului de ajuns; s'a scris chiar că poporul român va primi pe Episcopul său mai rău de cum au primit Bulgarii pe Episcopul sîrb la Uscub.

Din fericire aceste păreri nu sunt decît personale: știrile senzaționale sunt răsîndite de cei însărcinați cu conducerea Episcopatului, pentru a o presenta totdeauna aproape de sfîrșitul ei, ca astfel să nu se simtă nevoia de a schimba procedeele de pînă acum; articolele contrarii sunt datorite acelor cari scirbiți de cele ce au văzut

(1) După mărturia contemporanului lor, Abatele Beghino, care a trăit în Rusia prin veacul al X-lea, citat de d. Xenopol în Ist. Rom.

de 10 ani încoace în chestia macedoneană, nu cred să mai văză ceva bun întrinsa și consideră chestia «episcopatului» ceva asemenea cu chestia «inspectoratului.»

Noi, tinerimea însă, cari nu ne-am îndoit nici odată de reușita chestiei naționale, noi cari am căutat în totdeauna să fim ecoul fidel al fraților noștri de dincolo, respingem părerile de mai sus.

Pentru noi chestiunea episcopatului este de o importanță foarte mare, este cu mult mai importantă decât înbunătățirile pentru introducerea cărora s'a sacrificat atîta; și suntem convinși că primul episcop român va fi primit tot cu aceeași bucurie și entuziasm cu care a fost primită și prima instituțiune românească «Eforia școalelor.» Cine cunoaște raporturile dintre Români și Arhieriei greci, mai cu seamă în timpii din urmă, nu se va îndoii un moment că fiecare Român va saluta cu bucurie ziua în care această dorință a lor va fi satisfăcută.

Pe lângă interesul ce au Români din punctul de vedere religios, prin recunoașterea episcopatului, se mai afirmă oficial din partea Statului turc și existența neamului român, ca o naționalitate a parte.

Acestea fiind părerile noastre asupra episcopatului, ori ce trăgăneală în acest sens o considerăm ca o pierdere a Românis-mului.

Dacă ceva matematiceste exact ne-ar fi indicat drumul pe care l'am urmat pînă acum în chestia episcopatului, numeroasele înfringeri ne silesc totuș să încercăm și un alt drum. Cruda experiență de atîția ani să ne ajungă.

Două rînduri de delegați au venit la Constantinopol și în ambele casuri aceștia, mîhniți de cele ce au văzut acolo, s'au întors ducînd cu dînșii amărăciunea că vinovatul nu numai că nu se pedepsește, dar se lasă să fie și în viitor piedică la aspirațiunile Românilor.

Miniștrii și consulii țării în Turcia au

înțeles și ei aceasta, dar preteră să-l ocolească în loc să caute să-l înlăture.

Am avut ocașiune să vorbesc în mai multe rînduri și cu mai mulți din delegații români; toți mi-au afirmat acelaș lucru: «Românii vor avea un Episcop al lor în Macedonia, dar nici odată cit timp va fi însărcinat cu aceasta politică d. Mărgărit.

Gazetele străine ne-au dat ca ultim termen pentru acordarea episcopatului încheierea definitivă a tratativelor de pace între Turcia și Grecia. Convingerea noastră este că și această dată va fi schimbată pentru alta, care va fi iar peste alte cite va luni, și așa mai departe ca și pînă acum.

Noi, cari sincer dorim realizarea episcopatului, rugăm cu insistență pe toți ce sînt în drept să se ocupe mai serios de dînsa și convingîndu-se de adevărul ziselor noastre să avizeze la alte mijloace.

IDEIA DE PATRIE

ÎN

TIMPURILE MODERNE

După LOUIS LEGRAND

(Urmare).

Din fericire, feudalitatea punea în fruntea hierarhiei sale un suveran. Aceasta fu remediul. Cînd la sfîrșitul secolului X Capetienii își puseră coroana regală pe capul lor, ei deveniră suverani ai tuturor seniorilor între cari se împărțise teritorul Galiei vechi. Folosindu-se cu pricepere de această putere, adăogînd la ea tot ce putea face consacrațiunea religioasă și amintirile legalității imperiale, încet cu încetul, cu ducatul lor ca punct de razim și cu autoritatea lor ca instrument, politica lor perseverantă izbuti să facă pen-truca din caosul feudal să iese la suprafață o națiune, națiunea franceză. Din se-

colul XI există deja un sentiment național ce tinde în acelaș timp spre unitate și spre expansiune.

Dealtcum aceasta e mai mult încă o tendință decît un fapt cu desăvîrșire concret. Ce de elemente discordante sunt în contact fără a se amesteca! O nouă limbă ieși la iveală din denaturarea limbei latine vulgare, dar cît de deosebită, dacă compari pe cea dela Nord cu cea dela Sud! Dar această deosebire nu se manifestă numai în chestiuni de lingvistică: în provinciile meridionale a supraviețuit tradiția latină; în cele dela Nord a rămas preponderantă influența celtică, normandă sau germanică.

Dar lupta pentru unitate, ce luase un hotărîtor avînt în secolul XI nu se mai opri. Regalitatea franceză s'a pus cu toată nădejdea în fruntea ei. Ea începu a se întări în domeniul ei original și apoi, fără a se întrerupe vr'odată, ea își încorporează toate fiefurile vecine; ea dă o lovitură mortală particularismului meridional în războiul Albigensilor; sprijinită pe legiștii ei, ea ține piept pretențiunilor sfîntului Scaun și în acelaș timp ea ne oferă în Statele generale o manifestațiune deja robustă a personalității naționale.

Monarhia capetienă întîmpină multe pedici în propriul sistem, în această practică a apanajelor care dismembra domeniul coroanei și redestepta antagonisme abia distruse. Grație sprijinului pe care stăinătatea îl găsește în această parte, unitatea și independența sunt des amenințate. Dar în sfîrșit ele scapă biruitoare din războiul de o sută de ani, întărite și așa zicînd recucerite. *Ioana d'Arc* s'a ivit, și cu dînsa conștiința națională, dar nu mai mult în stare de instinct vag ci în forma unui nețăgăduit simțimînt popular. Fecioara dela Orléans nu deșteaptă numai pe regele Carol din letargia sa, pe care-l duce în triumf, ci ea are viziunea cu desăvîrșire lucidă a țării însăș pe care o rede-

șteaptă la viață. După ea la sfîrșitul secolului XV, patria franceză este definitiv constituită.

Sfîșind unanimitatea religioasă a Europei, reforma dete desvoltării simțimîntului patriotic un puternic impuls în mai multe țări, mai ales acolo unde ea reuși să ridice biserici naționale. Dar pentru Franța ea fu mai virtos un ferment de războiu civil, ea fu o complicațiune, un izvor de crize și de încercări pentru naționalitate.

După luptele sîngeroase ce rezultă de aci, unitatea franceză își reia, cu Henric IV, cu Richelieu și Ludovic XIV, mersul său spre concentrațiunea guvernamentală, și urmărește în acelaș timp extensiuni teritoriale. Franța a ajuns pînă la Marea Mediterană, pînă în Pirinei, pînă la Ocean, la Rin și pînă în Alpi. Ea cuprinde o întinsă suprafață, compactă, supusă unei singure autorități, vorbind aceeaș limbă, animată de acelaș suflet. Ceea ce e foarte remarcabil în această evoluțiune, este ușurința, promptitudinea cu care se face fuziunea între părțile vechi și noi.

În urma chiar a condițiunilor formațiunii sale, această unitate presintă două caractere: patria era sinonimă cu Domnitorul, iar libertatea dispăruse. Mulți s'au bazat pe aceste constatări spre a susține că ideia de patrie ar fi fost necunoscută vechiului regim. Negreșit, în ochii supușilor ea nu se deosebea lămurit de serviciul pentru rege; regele iarăș se preocupa de interesele casei sale; dar interesul național era implicat și el în aceste preocupări.

Dar această confuziune nu era fără temei într'o țară ce în parte era o creațiune a dinastiei. Mai mult: ea răspundea atunci opiniunii generale; cînd Ludovic XIV zicea: «*Statul sunt eu,*» el nu exprima, după obiceiurile epocii, o pretențiune insolentă; el exprima pur și simplu modul de a vedea al veacului său. Acest mod de a vedea este exact resumat în cuvîn.

lul lui *Bossuet*: «Intreg Statul este în persoana Domnitorului». În ochii episcopului de Meaux, cetățeanul trebuie să concureze în serviciul pe care îl datorește Domnitorului și în cel ce-l datorează Statului; aceste două servicii sunt inseparabile; nu mai dușmanii publici separă interesul Domnitorului de al Statului. Dar de aci nu trebuie să deducem că Francezii de atunci nu ar fi ajuns încă la o solidaritate conștientă, care, din potrivă, de atunci prinsese rădăcini adânci. Cuvîntul patrie apare foarte cunoscut, începînd de prin secolul XVI; fără îndoială, el a fost mai puțin întrebuițat sub vechiul regim de cît în timpurile noastre. Dar dacă există simțimîntul, ce ne pasă de cuvîntul ce-l exprimă? Se poate admite oare serios că *L'Hôpital*, *Sully*, *Richelieu*, ar fi avut noțiunea aceasta, dar n'ar fi simțit înaltele pasiuni pe care ea le inspiră?

Se pot uita cuvintele cu cari debutează Vauban în a sa *Dîme royale*, cînd zice: «*Eu sunt francez, foarte devotat patriei mele!*» Dar însăș regalitatea, deși se considera ca depositara suveranității, știa să dea patriei ce era al ei. Ludovic XIII amintește supușilor săi ceea ce patria poate cere de la ei, iar Ludovic XIV, într'un edict de la 1669, o plasează ce-i drept, după suveran, dar aproape pe aceeaș treaptă și creînd aceeaș datorii.

Ast-fel sentimentul și noțiunea erau reale și conștiente pe vremea vechiului regim, deși sub o formă diferentă.

În secolul XVIII, o altă cauză de amorteală se ivi. Sub acțiunea filosofiei, moravurile internaționale se îmblinziseră în chip neobișnuit; dincolo de frontiere toate spiritele luminate simpatizau din ce în ce mai mult într'o elegantă sociabilitate și într'un fel de scepticism umanitar. Și cu toate acestea tocmai atunci apărură scrierea lui *Bolingbroke*: *Lettrés sur l'esprit de patriotisme*, în care se citesc maxime ca a-

ceasta: «Nimic nu ne poate absolvi de ceea ce datorim patriei, cît timp ea are nevoie de noi». Prin urmare, nu trebuie să ne oprim la aparențe sau cuvinte. Dacă ideia și simțimîntul patriotic erau înainte de revoluțiune în oare care lincezeală în urma blindetii temperaturii sociale, dacă ele au fost adese-ori confundate cu datorii către suveran, dacă ele întîmpinau de asemenea piedici în demarcațiunile provinciale, în deosebirile de legislație și în privilegiile ordinelor, trebuie totuș să admitem că, cu toate variantele ce rezultau din aceste împrejurări, ele nu numai existau ci erau vii și sincere.

(Va urma)

IN UNGARIA

(Urmare)

Segea obligă pe guvern, ca, în materie administrativă să numească funcționari aparținînd, pe cît este cu putință, diferitelor naționalități și cari să cunoască limbele usitate în țară. Ca și toate celelalte și acest articol este violat. Locurile sunt încredințate Maghiarilor sau Ovreilor maghiarizați, (căci și aci, după cum e în toată Ungaria, Ovreeii joacă un rol mare) cari nu înțeleg cîtuși de puțin limba populațiunei și cari își exercită misiunea lor cu un arbitrarism scandalos. Întru cît privește funcționarii aleși (1) Maghiarii întrebuintează mijloacele cele mai nepermise pentru a face ca candidatul lor să reușească de aceea aceste alegeri au un caracter absolut derizoriu. Dacă însă, cu toate acestea un Român ajunge primar, notar ori medic, se născocoște în potriva lui o acusație oare care pentru a se scăpa

(1) Cînd se întîmplă să se stabilească în vre-o comună curat românească vre-un Jidan circiumar ori vre-un ungar cismar e sigur că unul din ei va fi ales, sau mai bine zis, va fi numit primar. (Réplique, p. 72).

de el. Acum cîți va ani baronul Banffy a ordonat o anchetă disciplinară contra tuturor primarilor cari nu vorbesc nici scriu limba maghiară (*condiție ne cerută de lege*). Această anchetă dădu rezultatele dorite; o mulțime de primari fură destituiți și pedepsiți cu o amendă dela 50—100 fiorini. Cu puțin timp însă înainte, muți dintre ei fuseser amenințați cu o amendă de 100 fiorini *de n'ar primi funcțiunea de primar*.

Ast-fel, cu toate cele spuse de adversarii lor Românul din Ungaria care ar vrea să exercite funcțiuni în țara sa, trebuie să înceapă prin a abdica dela naționalitatea sa sau cel puțin să ascundă cu îngrijire origina și sentimentele sale, și chiar sub pedeapsa de a fi revocat, *să-și maghiarizeze numele*. De aci rezultă că cea mai mare parte dintre Românii culți din Transilvania, descurajați, sunt siliți să-și părăsească țara pentru a se duce să-și exercite profesiunea lor dincolo de Carpați, între frații lor din regatul României.

Să mai vorbim despre presă? Legile cari o privesc, se aplică cu o curioasă parțialitate: pe cînd jurnalele Maghiare se pot întrece în violențe de tot soiul în contra Slavilor și Valachilor, gazetarii români cari și-ar permite ori cu cită moderațiune să expue nedreptățile conviețuitorilor lor, sunt imediat aduși înaintea tribunalelor; o lege specială a decis, că publicistul dat judecăței să sufere cheltuelile de judecată chiar de ar fi achitat. În Ungaria propriu zisă, curtea cu sediul la Pesta, condamnă în tot'dauna pe jurnaliștii Români; în Transilvania ei erau aduși înaintea curții din Hermanstadt, oraș saxon (în parte) unde jurații Germani îi achitau cite o dată. Un astfel de «scandal» nu putea să dureze; în 1884, guvernul a suprimat pur și simplu cuftea judecătorească din Hermanstadt, alipind'o pe lângă cea de la Kolosvar (Cluj), oraș unguresc și centrul Kulturegyletului, unde e sigur că va vedea

totd'auna pe Romîni condamnați de, un juriu ostil.

„Ce justiție se poate spera cînd îți amintesti că într'un proces de presă intentat acum cîți-va ani generalului Traian Doda, procurorul apela la jurați de a-și aduce aminte, că *înainte de a fi judecători imparțiali, ei trebuiesc să se arate buni Maghiari!*”

«Presă Română e tot așa de liberă ca și a noastră» spune un scriitor Ungur (1). «În fie-care zi, ea poate propaga ideile daco-românești: Ungurii n'o opresc de la aceasta, iată dar tirania lor!» Acestor aserțiuni le răspund cifrele statistice care arată că de la 1 Ianuarie 1891, pînă la 31 Decembre 1894, procurori Maghiari au intentat 30 de procese la 134 de jurnaliști români și i-au condamnat la pedepse, a căror sumă se ridică la 50 de ani 9 luni și 3 zile de închisoare și 11.840 fiorini amendă (25.000 fr.).

Că și libertatea presei, libertatea de a se asocia nu există pentru Românii din Ungaria.

Cînd este vorba de a se înființa vre o societate literară sau agricolă, vre un casino sau o simplă societate de binefacere autorisația guvernului e refuzată fără milă.

Nu știm să enumerăm toate vexațiunile, violențele și prescripțiunile la care sunt supuși acești veșnic opresați, ici o mulțime de notabili Români sunt arestați sub diferite prétexte și mizerabil tratați pînă cînd să se hotărască a li se recunoaște nevinovăția; mulți din ei mor în urma răului tratament la care sunt supuși; colo, un avocat condamnat la 6 săptămîni închisoare, pedeapsă redusă în apel la 150 fiorini amendă, pentru că a cutezat să citească un roman scris în regatul României, deși *neinterzis în Ungaria!*

(1) G. Bekszics fost deputat al Camerei ungurești în: la Question Roumaine et la lutte des races en Orient (Paris 1875).

Peste tot locul, tineri și tinere închiși, pentru că au purtat la pălărie sau la corsaj culorile naționale. Mai multe pagini ale Replicei Junimei transilvănene, sunt consacrate arătării actelor de o brutalitate nemai auzită exercitate de jandarmi asupra sărmanilor țărani care nu cunoșteau limba birourilor ungurești:

Nu-ți vine a crede posibile astfel de persecuțiuni, în epoca noastră, la un popor așa de mindru de «liberalismul» lui, dar e de ajuns un fapt semnificativ, pe care nu l'am menționat încă, pentru a proba în ce fel, guvernul unguresc, exercitează libertatea, cînd se vorbește de națiunile nemaghiare: e legea electorală *specială* care domnește în această țară. Numele de Transilvania e oficial suprimat. Nu există decît ca suvenir istoric, întocmai ca la noi numele vechilor provincii: Bretania, Normandia Burgonia etc. și peste tot, comitatele ce formează vechiul principat, sunt supuse unui regim electoral particular, cu scopul evident de a închide porțile Parlamentului, Românilor. Această lege cere un cens de patru pînă la nouă ori mai mare decît în restul Ungariei, și de care sunt dispensați toți nobilii, *adică cea mai mare parte dintre Maghiari*, căci chiar în stare de servitori sau pîrcari, sunt considerați, în această regiune, ca făcînd parte din noblețe (1). Censul este apoi mai mic în comunele urbane, aproape toate maghiare, decît în cele rurale locuite exclusiv de Români și cari cu o populație de 2—3.000 suflete, adesea ori n'au nici un alegător. În patru comitate ale Transilvaniei unde majoritatea aparține Maghiarilor, sunt 6 alegători la 100 de locuitori; pe cîtă vreme în cele 11 comitate române, numai 2 la sută au dreptul de vot. E ceva însă și mai mult: s'a aranjat așa în cît să se poată înăbuși masa Românilor, pentru a asigura majoritatea

voturilor, înfimei minorități a locuitorilor; pentru aceasta au împărțit circumscripțiunile după fantasmă și cu o abilitate machiavelică, sau le-a dat o întindere arbitrară; așa o circumscripție română are 5.720 alegători, pe cîtă vreme una maghiară numai 158!

Din aceasta se poate vedea cu ușurință cît e de *falșe reprezentarea națională în Ungaria*.

Nimic din ceea ce se petrece în celelalte țări ale Europei, nu poate să ne dea o idee exactă de morăvurile electorale speciale ale Ungariei. Alegătorii sunt aduși, pentru a vota, la șeful circumscripțiunii, unde candidatul e obligat de a le da mîncare și băutură și a le procura toate distracțiile posibile — ceea ce face ca mandatul de deputat să fie foarte scump pentru cei ce n'au sprijinul guvernului. În Transilvania, s'a avut grijă a plasa centrele electorale numai în zonele ungurești, pentru a obliga pe Români, locuitori în comunele rurale, să facă o zi sau două de drum, ca să ajungă la locul votării. Ceea ce face și mai mult ca libertatea scrutinului să fie ilusorie e că în Ungaria, *votul este public și oral*: în prezența martorilor ostili și după întrebarea presidentului — personajiu numit de șeful comitetului — alegătorul trebuie să spună cu voce tare numele candidatului ales de el.

De aceea trebuie un adevărat curaj pentru nemaghiari, ca să-și exercite dreptul lor de vot în centrele locuite de o populațiune, care simțindu-se susținută de guvern și de forța armată, nu se sfiște, ași arăta ura de care e animată. De obicei alegerile sunt însemnate prin scene de violențe și prin omoruri. În Maiu trecut, cînd cu reînnoirea cincinală a dietei în *Croația-Slavonia* unde partidul d-lui *Strossmayer* a intrat cu succes în luptă singele a curs în mai multe locuri; armata a tras asupra țăranilor și chiar asupra preoților lor și

(1) Astfel într'o comună din Transilvania, s'a întîmplat în 1875 ca primarul să nu fie alegător, pe cît timp, orcarul satului, fiind nobil, avea acest drept.

intr'un singur oraș slavon, a fost opt morți și vr'o treizeci de răniți.

Autori memorandumului, n'au exagerat declarînd că «e un pericol de moarte, pentru cetățeanul ce s'amestecă în luptele electorale în Ungaria și alegerile oferă tabloul unui rebel civil.»

Cînd bravînd toate obstacolele, nesocotînd corupțiunile și amenințările, țărani români mergeau la scrutin în grupuri unite și compacte, găseau drumurile întretăiate, podurile rupte și intrările orașului apărate de o jandarmerie amenințătoare și provocătoare, care inventa mii de pretexte spre a le tăia calea.

Dacă reușesc a ajunge pînă la sala de vot, e prea tîrziu: ora e trecută, operațiunile deja terminate și candidatul maghiar proclamat ales cu o enormă majoritate! Pe de altă parte, presidentul declară franc, la începutul votărei, că va anula toate voturile favorabile candidatului român, sau îl arestează pe acesta ca agitator pentru a-l împiedica de a-și pune candidatura în timpul hotărît. De cite ori nu s'a văzut alegători respinși cu violența dela urmă, de forța armată!

Intrebuințînd astfel de procedee s'a văzut oameni ca Tisza, Banffy și Weckerle proclamați deputați în mijlocul Transilvaniei. Foaia guvernamentală însăși a recunoscut acum cîțiva ani, că un Evreu numit Ambrius Nemenyi fusese ales de 140 alegători maghiari, în contra candidatului ce era susținut de 800—900 alegători români.

Se poate vedea din aceste exemple că fraudele electorale, ca cele ce se practică la noi în Tulusa și în alte locuri — spre marele scandal al admiratorilor sufragiului universal — sunt slabe în comparație cu mijloacele întrebuițate de guvernul unguresc pentru a triumfa cu orice preț creațiile sale. Mai multe jurnale au vorbit de scandalurile ne mai auzite cari au ilustrat alegerile generale din Noembre 1896, cînd guvernul și-a ales o mare majoritate.

(Va urma)

MONARHIA AUSTRO-UNGARĂ

ȘI

ECHILIBRUL EUROPEAN

(Urmare)

Dar poate că cel puțin o legătură, ce de altfel e atît de puternică, legătura religioasă raliază toate aceste popoare deosebite prin rassă și limbă? De loc. Catolicii sunt, e adevărat, în număr infinit mai mare decît credincioșii celorlalte confesiuni: 28.740.000 este numărul total al catolicilor în monarhie; ei ocupă mai mult de jumătate din ea, întreaga parte apuseană, unde, în masa lor abea se ridică cite va mici centre de protestanți. Dar iată că în Ungaria, în spre Răsărit de Tisa și pe malul stîng al Dunării sunt trei sau patru regiuni unde domină protestanții, mai ales calviști, în număr de 4.025.000. Ritul grecesc ocupă Nord-Estul, Estul și Sudul; dar sunt două feluri în aceasta confesiune: Grecii uniți, pe cari numai liturgia și disciplina îi distinge de catolicii propriu ziși iar nu dogmele sau simboalele. Ei sunt astfel mai curînd catolici decît Greci. În Galiția și în Transilvania sunt 4.527.000 de credincioși greco-uniți. Greco-orientalii sunt, dinpreună cu cei din Bosnia și Herțegovina, în număr de 3.825.000. Mai puneți 1.920.000 de Israeliți, răspîndiți dela Răsărit la Apus, pe întreaga suprafață a imperiului, însă în chip neegal și așa că dacă la Apus sunt orașe în cari ei abea represintă 2%—5% a populațiunii; sau 5%—10% ca în Viena; sau 10%—15% ca la Praga și Pressburg; sunt și orașe, ca Budapesta unde ei sunt în proporție de 15%—25%; în Lemberg și Oradea-Mare 25%—50%. În termen general se poate zice, că cu cit mergi în Austro-Ungaria dela Apus spre Răsărit, cu atît proporția Israeliților se mărește, pînă

ce, în tundul Galiției, ea se ridică pînă aproape de punctul de a forma un Stat.

Dar teritorul religiunilor nu coincide cu divisiunile geografice sau politice, cu domeniul sau teritoriul rasselor sau al limbilor. Într'o singură provincie, în Galiția tot ce nu este Evreu, e catolic în județele apusene, greco-catolic în județele răsăritene. Ungaria e ca și despărțită între catolicii dela Răsărit, protestanții la Nord și la centru, greco catolicii la Răsărit, greco-ortodoxii la Sud. În Croația și Slavonia comitatele croate sunt catolice, iar comitatele sîrbești, desfăcute de confinele militare abrogate, sunt greco-ortodoxe. Într'un singur oraș din Galiția, în Lemberg, residă un arhiepiscop catolic, un arhiepiscop greco-catolic și un arhiepiscop armean; pentru că tabela religiunilor din Austro-Ungaria ar fi necompletă, dacă s'ar uita din ea cite va comunități armene și o jumătate de milion de Musulmani din Bosnia și Herțegovina.

Doi din cei mai practici agenți de unificare, două din instrumentele cele mai potrivite spre a transforma naționalități într'o singură națiune, a le da o singură limbă, o singură credință — au lipsit astfel monarhiei austro-ungare. Mai mult: toți acești agenți, toate aceste instrumente i-au lipsit de odată. Și de oare ce aci nu există o limbă națională, nu a fost și nici nu putea fi o literatură națională. Nu e excesiv dacă zicem, că Germanii din Austria nu au avut altă literatură națională decît literatura germană. Și dacă a existat o literatură cehă, — ale cărei monumente poate că nu vor fi avînd toate venerabila antichitate ce li s'a atribuit cu atîta evlavie, — și o literatură maghiară, ele nu au avut vigoare și înriurire decît, aceasta asupra Maghiarilor iar aceea asupra Cehilor. O acțiune *naționalizatoare* ele nu au exercitat, nici literatura cehă asupra celorlalți Slași din Austria, nici literatura maghiară asupra celor-

alte popoare din Ungaria; cu atît mai puțin poate fi vorba despre o înriurire a lor asupra Germanilor. În dezvoltarea monarhiei, nici una nici cealaltă nu a putut contribui la unificare, din contră, au contribuit amîndouă la perpetuarea divisiunilor; nici una nici cealaltă n'a știut să devină destul de largă, destul de generală spre a putea fi un motiv de unitate. Prea strimte, prea inchise, prea *particulare*, aceste două literaturi n'au avut decît o influență asupra dezvoltării *particularismului*.

(Va urma)

BIBLIOGRAFIE

PLANUL REORGANISAREI ȘCOALELOR SECUNDARE

Astfel se intitulează un studiu interesant, alcătuit de o comisiune de 6 membri din Societatea profesorilor secundari din România, al cărui cuprins îl resumăm în următoarele:

«Reorganizarea școalelor secundare atîrnă de deslegarea a patru chestii de căpetenie care privesc:

- 1). Localurile și materialul didactic;
- 2). Programele studiilor;
- 3). Prepararea și numirea personalului didactic;
- 4). Administrația școlară».

I. Localurile și materialul didactic

Localurile, sunt în mare parte improprii, deci se propune în prima linie clădire de localuri pentru toate școalele secundare și «de sigur că chiriile plătite astăzi ar forma anuitățile necesare, pentru amortisirea datoriei contractate în acest scop; și chiar dacă cheltuelile s'ar spori, oare nu însemnează nimic folosul ce va trage sănătatea tuturor elevilor din acest sacrificiu?».

Se propune apoi să se procure tuturor școalelor secundare, *material didactic* bine ales și să se înființeze pe lângă toate școalele secundare, *bibliotece școlare* sistematic aranjate, de cari să se folbsească profesorii și sub conducerea profesorilor și elevii.

II. Programele studiilor

În ce privește programa, *programa studiilor în școalele secundare de băeți, cu învățămînt ge-*

neral, comisiunea susține *cultura generală unitară* și propune ca liceele să aibă 8 clase, din cari *una preparatorie*, în care să fie primiți toți absolvenții școalelor primare și în care reperiindu-se sistematic cele învățate în cursul primar, să se facă o selecțiune serioasă. Urmează apoi 4 *clase gimnasionale*, după a căror absolvire se face o nouă selecțiune. Cei mai buni să fie primiți să urmeze mai departe în clasele liceale, iar ceilalți, nefiind admiși, să fie siliți a se înscrie în școale profesionale; iar după terminarea celor 3 *clase liceale* să facă elevii în locul bacalauratului, un *examen general* înaintea profesorilor lor.

În privința *programelor studiilor din școlile secundare de fete*, se propune o organizare a lor aproape identică cu cea de azi, dar cea mai multă atențiune la economia domestică, menaj și lucrul demină. Fetele destinate a deveni învățătoare și instituitoare, vor învăța în școli anume, iar fetele cari escelează (dar numai *cele ce escelează*) prin însușiri intelectuale, vor putea depune examene în liceele de băieți și vor putea urma și la universitate.

III. Prepararea și numirea profesorilor

Comisiunea este contra *comulului de catedre* susținând *catedre speciale*, părere care cu toate argumentele aduse pentru susținerea ei, nu ni se pare prea fericită, căci tocmai prea multa specializare a profesorilor în școala secundară, a avut de efect surmenajul elevilor.

Mai fericită ni se pare ideea că «dacă se admite cumulul catedrelor, cel puțin ele să fie anume grupate prin lege și să se fixeze anume câte grupe va avea o școală secundară după acest sistem: Aspiranții ar fi obligați a îmbrățișa o grupă întreagă de catedre și s'ar evita confuzia cu catedrele» și nedreptatea cu reparțizarea lefurilor după ore.

Arătând apoi insuficiența tablourilor de capacități, comisiunea se pronunță pentru concursuri și arată cum ar fi bine să se organizeze aceste concursuri; se ocupă apoi de pozițiunea suplinitorilor actuali și trece la

IV. Administrațiunea școalelor secundare

În ce privește pe directori, comisiunea se pronunță hotărât și credem cu drept cuvânt, în contra numirii ca *directori a persoanelor străine de școală*. De asemenea se pronunță în contra numirii de către director a membrilor consiliului școlar, susținând actualul sistem: *alegerca* de către profesorii școlii.

Pentru *controlul învățămîntului* se propune înființarea unui *mare consiliu al școalelor secundare*, care să se compună din tot ce are țara ca ilustrații în toate direcțiile culturii și din reprezentanții profesorilor, aleși după specialități. Acest consiliu ar avea mai ales să *chibzuiască și să admită toate măsurile trebuitoare pentru a determina în corpul didactic mai multă viață și a răsplăti într'un caz oare care pe cei buni, după cum se cuvine a se pedepsi cei răi*.

În special ar avea acest consiliu chemarea de a organiza un control serios în școala secundară.

V. Jurisdicțiunea penală pentru corpul didactic

Comisiunea se declară în contra *procedurii sumare* din proiectul depus pe biroul camerelor și anume: a) în contra *judesății secrete*; b) în contra *mărginirii dreptului de apărare*: impunându-se inculpatului apărarea personală; c) în contra *execuției sentinței direct, fără recurs sau revizuire*.

Se propune apoi ca:

1). *Să se întocmească un codice penal, care să enumere delictele comise de profesori, în această calitate și pentru fie care delict să se prescrie pedeapsă anume, ca în toate legile penale*.

2). *Să se urmeze în judecări procedura penală comună; să se respecte dreptul de apărare și de recursare și să se deschiză în contra hotăririlor tribunalului profesoral dreptul de recurs înaintea Curții de Casație; recursul să fie suspensiv, iar Curtea de Casație admitînd recursul să poată judeca fondul definitiv*.

3). *Tribunalul profesoral să fie constituit dintre membrii marelui Consiliu școlar, de a cărui înființare se vorbește mai sus și să se compună cel puțin din 5 judecători*.

CRONICA GENERALA

SPRE UNIUNEA PERSONALĂ

Criza în reînnoirea combromisului economic dintre Austria și Ungaria devine pe zi ce merge cronică și se întinde și asupra Dualismului politic.

Ziare mari din Viena le declară Maghiarilor verde, că Austria trebuie să se desfacă de Ungaria. Intre aceste ziare mai ales Deutsche Zeitung și Deutsches Volksblatt se disting prin campaniile lor în contra legăturii politice actuale dintre Ungaria și Austria.

Acum de curînd însă și un organ semi-oficios, Reichswehr din Viena, înclină spre uniunea personală, susținînd că dacă Ungurii toți cred că fericirea Ungariei ar fi legată de proclamarea uniunii personale, ei n'au decît să încerce!...

Și noi le-am zice vecinilor noastre Unguri: ian poftiți!.....

PRESA GERMANĂ PENTRU NOI

Bine înțeles că e vorba numai de o parte a acestei prese, pentru că o mare parte a ziarelor germane își pierde vremea și-și compromite și astăzi interesele apărînd aspirațiile cinice ale Maghiarilor.

«Deutsches Volksblatt», aprigul organ al partitului partid antisemit, aduce aproape în fiecare zi articole sau notițe despre mișcarea națională. Nimic nu-i scapă.

In No. său de la 14 Decembre, tratează într'un articol de fond, sub titlul «Das neueste Magyarisierungsgesetz in Ungarn» legea de maghiarizare a numelor toponimice, arătînd amărăciunea Românilor și a celorlalte naționalități.

In No. de la 18 Decembre, ziarul publică o lungă corespondență sub titlul «Die Rumaenenbewegung in Ungarn» în care se dă în mod exact seamă despre întrunirea de la Sibiu și despre atitudinea guvernului Maghiar.

Leipziger Neueste Nachrichten continuă campania sa împotriva Maghiarilor, susținînd, firește, mai ales pe Germanii din Ungaria, dar expunînd în mod foarte plastic volnicile ungurești ce se comit în paguba și a celorlalte naționalități.

O NOUA ADUNARE ÎN TRANSILVANIA

Abea a fost oprită adunarea publică ce era convocată la Sibiu pe ziua de 2 Dec. și deja Românii grupați în jurul ziarului «Tribuna Poporului» au convocat pentru Joi 11 Decembre o adunare la Arad. Convocarea a fost tăcută de un mare număr de Români fruntași, preoți, învățători și țărani din comitatul Aradului și chiar din alte cîteva comune românești din Transilvania.

Ordinea de zi a acestei adunări era astfel întocmită:

1. *Exprimarea lealității către tron și accentuarea patriotismului nostru sincer.*

2. *Cu considerare la situațiunea internă îngrijitoare și la evenimentele ce se petrec peste hotarele țării, adunarea va accentua poziția poporului român, chibzuind mijloacele potrivite a promova buna stare, și înflorirea patriei.*

3. *Protestarea contra proiectului de lege de maghiarizare a numelor comunelor.*

4. *Eventuale propuneri.*

Pînă în momentul cînd punem revista sub tipar nu avem încă nici o știre despre decursul acestei adunări. Să sperăm însă că va avea un mare succes fie direct fie indirect.

GERMANII DIN BERLIN PENTRU CEI DIN AUSTRIA

La 14 Decembre n. s'au făcut în Berlin două impozante manifestațiuni de simpatie pentru Germanii din Austria. Asociația studenților germani («Verein der deutschen Studenten») convocase pe ziua aceea o întrunire la care au participat peste 1.000 de persoane. Întrunirea fu deschisă de d. dr. *Wendtlandt* care împărtăși că au sosit o mulțime de depeși de adesiune, între altele și dela societățile studenților din

Viena și Brünn. Raportorul dr. *Wendtlandt* și studentul *Becker* au expus apoi situația din Austria, laudând atitudinea studenției germane dela Viena, Praga, Graz, Brünn etc. precum și a populației germane peste tot. Oratorii accentuau, că în fața expansiunii amenințătoare a Slavismului, Germanii din toate țările trebuie să-și strângă rîndurile. Profesorul *Brandes* felicită pe studenți pentru demna lor luptă națională. Întrunirea a primit discursurile cu entusiaste ovațiuni și a expedit apoi telegrafic tuturor Universităților germane următoarea moțiune:

«*Studenții universitari din Berlin întruniți în Tonhalle transmit comilitonilor germani din Austria salutare germană și o frățescă strângere de mînd. Suntem și rămînem una și nedespărțiți în iubirea și credința către popor, una și nedespărțiți în entuziasmul pentru idealurile pangermane (für die alldeutschen Ideale). Tineți-vă tari ca să puteți rezista în lupta sfîntă!*»

A doua manifestațiune a avut loc la inițiativa Ligei germanice («*Germanischer Volksbund*») tot în forma unei adunări publice în care s'au discutat în special situația Germanilor din Boemia și stările din Praga. Referentul *Förster*, deputat în Camera germană, propuse o rezoluțiune prin care Liga germanică exprimă conaționalilor din Austria simpatiile ei pentru brava lor atitudine. Rezoluția a fost primită sub tunete de aplauze. Așa luptă Germanii, națiunea ce merge azi în fruntea civilizațiunii europene.

Și cînd te gîndești, că se găseau și la noi în țară oameni cari țineau să-și pună oflitol lor spirit în evidență zeflemisînd patriotica mișcare a tinerimei și a cetățeniimei noastre conștiente de datoriile ei!

Să învățăm dela Germani, cari prin entuziasmul, serioșitatea și perseveranța lor de fier au ajuns la înălțimea socială în care se găsesc.

MAGHIARIZAREA NUMELOR TOPONIMICE

Proiectul ce cuprinde această tendință a fost votat *à la vapeur* în ambele Camere maghiare, cu toate protestările naționalităților, cu toate stăruințele de modificare

depuse de membrii români ai Camerei Magnaților.

Ungurii sunt plini de speranțe. Sunt și barbari și naivi, pentrucă violența lor infamă nu numai că nu poate avea nici un rezultat practic, dar ea are să le rupă gîtul și, să sperăm, că în curînd. Zadarnic se sbat și se agită ei: maghiarizarea este o sabie cu două tăișuri, și de ea are să fie spintecată rețeaua de violențe, minciuni și calomnii din care este alcătuită politica ungurească!

SEMNELE VREMII

Fundatorii Ziarului «Dreptatea» din Temișoara publică următoarea declarație:

CĂTRE GETITORI

Pe baza concludului luat astăzi de fundatori foaiei «Dreptatea», noi, membrii comitetului de supraveghere ai acestei foi, ne luăm voie a vă aduce următoarele la cunoștință:

«Nu desbinarea completă și neîmpăcaveră, ci bună înțelegerea basată pe dreptatea și încrederea reciprocă a popoarelor de sub Coroana St. Ștefan formează steaua conducătoare, «sub al cărei semn fundatorii de la «Dreptatea» au înființat aici în Temișoara, înainte cu patru ani, acest organ național, a cărui misiune, în vederea acestui scop sublim, a fost: a reprezenta pe baza programului dela 1881 și sub devisa solidarității naționale, legătura aspirațiunii naționale cu mijloace strict legale, în spirit adevărat constituțional și cu serioșitatea impusă de demnitatea cauzei».

Subscriții credem, că foaia noastră a corăspuns după puterile sale acestui spirit și acestei direcțiuni.

Nici-odată însă în tot restimpul dela restabilirea constituționalismului, acest sublim scop de bunăînțelegere pacinică a popoarelor Ungariei, n'a fost atît de departe de realizarea lui, ca astăzi. Nici odată, în tot periodul acesta, drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor peste tot iar ale Românilor îndeosebi, n'au fost atît de fâțiș desconsiderate, atît de violent vătămăte, ba chiar și drepturi fundamentale constituționale, ca drepturi de reunire și întrunire, n'au fost cu atita necruțare confiscate — dar nici amărăciunea poporului român asupra acestei încătușări politice, n'a fost așa de adîncă și generală, ca astăzi.

Este deci de mirat, dacă vocea de împăciuire se perde ca în pustie?! dacă organul cu ținta de a complana diferențele naționale, n'a putut afla la poporul român nici resunetul dorit, nici sprijinul recerut?!

Și ori-cît de greu are să ne cadă o astfel de mărturisire, fundatorii foaiei «Dreptatea» au considerat de postulat al corectității politice, a constatată pe față acest fapt, și a trage din el consecințele practice.

Adunarea fundatorilor, condusă de această considerațiune politică, a decis pentru acuma: sistarea foaiei «Dreptatea» și a «Foaiei de Duminică» cu finea acestui an. Noi cei ce ne-am grupat în giurul foaiei «Dreptatea», ne numărăm și de aci încolo între cei mai pronunțați și decisi aderenți ai ideii unei complanări pacinice a diferințelor naționale; dar tocmai ca atari avem sentimentul, că am păcătui în contra serioșității și sfințeniei cauzei, dacă chiar și în fața prezentei situațiuni lipsite de ori-ce prospect de succes pentru această idee, am persista în pornirea de a face și mai departe propagandă publicistă pentru ea.

Cînd vedem cum dela locurile competente se solicează tot mai mult înăsprirea intransigenței înșepenite, — dacă avem înaintea ochilor, că o complanare pacinică a contrastelor naționale nu se poate închipui decît pe teren constituțional și în forme constituționale, — și cînd apoi vedem, cum aceiași factori, precum la fie-care ocaziune cu mare emfasă accentuează aceasta singur adevărată și necontestabilă țesă fundamentală a unei sănătoase politice naționale, tot atunci însă, în flagranta contradicție cu acest principiu despoae de esența lor dearîndul toate instituțiunile constituționale ale țării, confiscă în mod sistematic toate drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor, de a sustrage ăst-mod complanării pacinice deja din capul locului tot terenul de sub picioare, — cînd, în fine, vedem cum ca consecința acestora, credința și speranța pentru o complanare pacinică și echitabilă a neînțelegerilor naționale dispar din zi în zi tot mai mult, iar sentimentul de desperare în aceași măsură cuprinde spiritele prin straturi tot mai largi ale poporului: atunci, stimați cetitori, așa credem, — veți fi și d-voastră cu noi de acord, că continuarea unui organ cu steaua conducătoare a concordiei între popoare atunci, cînd factori decizători ai statului, cu sau fără voe lucră din răspuțeri la discordia artificială a popoarelor, — ar fi profanarea acelei idei sublime.

Regretăm foarte sistarea foaiei «Dreptatea», deplîngem însă și mai mult starea lucrurilor, care ne-au adus la aceasta. Și deplîngem situațiunea aceasta nu numai din punct de vedere particular, românesc, de altmîntrelea destul cunoscut, ci și din punct de vedere al patriei noastre. Noi suntem pătruși pînă în adincul sufletului nostru de convingerea, că pentru Ungaria nu există o cestiune mai importantă, de cît cestiunea naționalităților. Tot asemenea ținem, că cestiunea aceasta nu este cauza a unui sau a altui popor, ci este cauza comună a tuturor popoarelor, cauza patriei comune.

Sunt profunde contrastele de principii și interese ce le cuprinde în sine această cestiune,

căci contrastele principale nu ating nimic mai puțin decît însăși ideea de Stat a Ungariei, iar contrastele de interese nimic mai puțin, de cît însăși existența națională a popoarelor Ungariei.

Oare se poate și oare trebuie, ca Uogaria poliglotă prin contopirea artificială a rasselor să fie transformată într'un stat curat național și astfel esistența națională a celorlalte popoare sacrificată acestei idei de stat? Sau:

Oare se poate și oare trebuie, ca unitatea de stat a Ungariei să fie sacrificată ideii de stat a federalismului național? Sau, în fine:

Oare se poate și oare trebuie, ca acea ideea de stat să fie dusă la învingere, care, mijlocind între aceste două extreme, neuște întim și armonice postulatale unității de stat ale Ungariei cu condițiunile de esistență națională ale popoarelor sale? — acestea sunt acele mari și afund tăietoare controverse, cari constituiesc simburile acestei cestiuni.

Primească-se acuma ori-care din atinșele idei de stat, între politicii serioși despre aceea nu poate încape diferență de păreri, că o cestiune care cuprinde în sine astfel de controverse, constituie pentru Ungaria, în sensul cel mai strict al cuvîntului, o cestiune de viață, deoarece de la direcțiunea adevărată sau greșită ce se ia în cestiune, depinde nu numai dezvoltarea pacinică și sănătoasă, ci eventual și esistența Ungariei.

Nu e de mirat deci, dacă cotraste atît de mari și necomplanate apasă cu greutate astmatică asupra întregii noastre vieți publice. În adevăr, în întreaga noastră viață politică și socială nu există parte, care să nu fie atinsă de aceste contraste, nu teren, unde reacțiunile daunose ale acestora să nu fie simțite. Aceste contraste sunt acelea cari subminează în țară sentimentul de respect către legi, corup spiritul constituționalismului genuin și împing viața constituțională a Ungariei din ce în ce tot mai mult pe căile unui formalism lipsit de fond. Căci cine ar putea să mai nege astăzi, că spiritul public în Ungaria nici cînd n'ar fi decăzut la acest grad, dacă contrastele naționale n'ar exista? Și cine ar putea să nege această decadentă, asupra căreia astăzi deja în țara întreagă resună plîngerii atît de puternice?!

Aceste profunde și necomplanate contraste sunt, cari în mod artificial țin astăzi desbinate popoarele Ungariei, cari în timp de pace împedă la tot pasul consolidarea internă și dezvoltarea sănătoasă a statului, iar în timpuri critice, grele, pot să devină fatale chiar pentru esistența Ungariei.

Stînd astfel lucrurile, — și nu credem că cele zise s'ar putea serios contesta — întrebăm: există oare pentru Ungaria o problemă mai importantă și mai urgentă, de cît aceea: a pune la cale o complanare pacinică a acestor contraste fatale?!

Întrebăm: n'avem oare să deplîngem, că bărbății de stat conducători ai Ungariei, punîndu-se într'un contrast bizar cu însemnătatea și importanța cestiunii, încă și astăzi, proclamă teo-

ria că această cestiune de viață a Ungartei nu este de cit numai opera unor agitatori de profesiune» ? !

S'ar putea oare închipui o greșală mai fatală în politica de stat a Ungariei, decit aceea, de care s'ar face culpabili acești bărbați de stat, dacă teoria ce o proclamă, ei înșiși ar și crede o serios ? !

Și oare s'ar putea închipui un joc mai frivol, cu cele mai înalte interese ale statului, decit în cazul când acești bărbați n'ar crede nici ei înșiși, ceea-ce proclamă ? !

Oricum să fie însă, noi privim, la tot cazul, această intransigență împetrită de o nefericire și de un pericol pentru patria noastră.

O cestiune care cuprinde în sine contraste atât de profunde, atinge interese atât de înalte — o astfel de cestiune împinge cu putere irezistibilă spre o planană naturală a contrastelor sale ; a închide în mod măestrit calea acestei desvoltări naturale, înseamnă a o împinge pe cărările șanselor neprecalculabile : o politică de stat însă, care începe a lua alurile unui joc de hazard, o putem numi cu drept cuvint o nefericire și un pericol pentru țară.

Dar oricum se vor desvolta lucrurile, puteți fi convinși, st. cetitori, că noi între toate împiegurările vom ține nealterat la principiile credeului nostru politic și că, precum în trecut așa și în viitor vom pune modestele noastre puteri în serviciul acelei cause, căreia, pre cum de altmintea știți, ne-am dedicat viața.

Timișoara, în 12 Decembre n. 1897

Ales. Moesonyi. Eugeniu Moesonyi. Zeno Moesonyi. Vinc. Babeș. Titu Hatieg. Vincențiu Pap. Emanuil Ungurian. Ioan Lengeru. Dr. G. Vuia. Coriolan Bredicean. Ion Bândițian. Valeriu Pop. Dr. Aureliu Oprea. Dr. Aurel Cosma. Dr. St. Petrovici. Dr. Tr. Putici. Alesandru Creținescu. Teșle. Vasiliu Vaianțiu. Dr. Dobrin. P. Rotariu. Dr. Isidor Pop. Dr. Ioan Nedeleu.

SFORTARILE UNGURILOR

Precum se știe, baronul Bánffy a prezentat în Camera Maghiară, proiecte de legi pentru prelungirea, în chip autonom a compromisului economic cu Austria. Partidul Kossuthist a început campania sa de obstrucționism, cerind ca legea să stabilească în mod mîndolnic, că după un an Ungaria nu va mai reînoi tratatul de comunitate vamală cu Austria.

Posiția guvernului era deci și este foarte critică, pentru că pînă la 1 Ianuarie stil nou proiectele sale de legi trebuiesc să fie votate și sancționate. În această încurcătură, el a făcut apel la patriotismul opoziției. Șeful partidului național din opoziție, contele Apponyi cu întreg partidul său, a hotărît să voteze cu guvernul. Con-

tele Apponyi a fiut decî zilele trecute un mare discurs în Camera, arătînd motivele cari îl fac să aibă această atitudine. El a accentuat mai ales ideea, că în aceste momente de destrăbălare în Austria, Ungaria trebuie să dovedească, că ea este unicul punct fix al puterii dinastiei și a întregului imperiu și că astfel ea nu vrea să crezie dificultăți monarhiei.

Ungurii fac mare cas din acest discurs.

Vom vedea ce efect va avea !

În ori ce cas e foarte remarcabil, că Ungurii simțesc azi necesitatea de a presinta Ungaria ca o țară liniștită și puternică în lăuntru!...

NUOI CONCESIUNI ÎMPARATEȘTI MAGHIARILOR

Cetim în Reichswehr :

Precum se spune, e vorba ca la Budapesta să se creze un ceremonial de curte special, independent de cel de la Viena, așa că contele Apponyi (bătrînul) să fie numit în funcția de mare mareșal al ceremoniilor de Curte Maghiare, o funcție azi comună ambelor. State și pe care o îndeplinește acum Prințul Liechtenstein.

Se mai susține, că arhiducele Oton, un presuntiv moștenitor al coroanei de Habsburg va rezida la Budapesta!...

Vă închipuiți, așa-i, cum trebuie să crească acum grandomania maghiară ?

Te pomenești însă, că într'o bună dimineață are să plesnească ? !...

Deh, prea e prea!.....

REVOLTĂ MILITARĂ ÎN AUSTRIA

În sfîrșit pînă și armata Austriei se resimte de luptele dintre naționalități. Știrea, că în cazărmlle militare din Praga a izbucnit deunăzi o revoltă între soldații cehi și cei germani, din cauza frecărilor naționaliste presintă o excepțională gravitate. Se zice că 25 de soldați au fost răniți cu ocazia acestei încercări.

Dacă lucrurile au ajuns pînă aici, dacă lupta naționalităților și-a spart drum pînă și în rîndurile armatei austro-ungare, — ori și cine înțelege că situația devine extrem de primejdioasă în imperiul vecin.

Iată ce va să zică cerbiția cererilor politice de la Viena, de a se împotrivi delimitării naționalităților și de a introduce sistemul federativ.

Cereurile militare din Austria precum și presa, au primit ordine să tacă, să facă această chestie mușama. Se poate face; dar nu cu asemenea mijloace copilărești se va putea pune capăt acestor erupții vulcanice a patimilor naționale !

„DESCOMPUŢEREA AUSTRIEI“

Sub acest titlu semi-oficiosul *Reichswehr* dela Viena scrie următoarele:

Aşa, *entre jour et nuit*, pe şopote şi cu semne cu ochiul, aproape pe neobservate şi în incurcătura evenimentelor, se pune la cale şi se săvârşeşte o înfrăţire *maghiaro-germană* (cu Germanii din imperiul german N. A.), un fel de alianţă ce este îndreptată în mod incontestabil *împotriva Austriei*. Desbaterile anti-austriace din Camera germană nu par a displăce unora dintre mărimile ungureşti, ba presa maghiară răspunde chiar cu un delicat *mersi*, la afitările anti-austriace ale ziarelor din imperiul german. Astăzi iarăşi găsim în *Frankfurter Zeitung* o corespondentă de la Budapesta, care nu e de cit un întreg buchet de *arogaŃe pan-maghiare*. Nu ştii, să rizi, sau să te revolţi, cînd vezi cum caută Maghiarii să presinte pe Austria ca un fel de *apendice al Ungariei*. Chiar daeă am avea cea mai mare indulgenţă faţă de *milenara stupiditate* a multor (!) Maghiari în chestii naţionale, totuş nu putem lăsa să treacă fără răspuns aceste apucături atît de obraznice.

Aci apoi organul semi-oficios al guvernului austriac îi trage corespondentului maghiar şi Maghiarilor peste tot o zdravănă săpuneală:

„ROMÂNIA ŞI TRIPLA ALIANŢA“

Ziarul *«Neue Zürcher Zeitung»* publică sub acest titlu două articole, unul datat de la Bucureşti, altul de la Viena. În cel d'întîiu se explică tăcerea demonstrativă a Camerelor române la citirea aceluiaş pasaj din Mesagiul romîn, în care se vorbeşte despre visita de la Budapesta a M. S. Regelui nostru la Curtea Impăratului Austriei, precum şi aplausele semnificative ale Camerelor la pasajul despre semnul de atenţiune a Ţarului Rusiei pentru Regele nostru. Acest articol susţine, că guvernul nostru ar fi pe punctul unei schimbări în politica externă.

Al doilea articol, cel de la Viena, e ţinut în acelaş spirit şi crede a şti, că şi M. S. Regele Carol, ar fi înclinînd acum spre o politică de intimitate cu Rusia.

Ne facem toate rezervele în privinţa acestor ştiri.

Sub acelaş titlu, *«La Roumanie et la Triple Alliance»*, ziarul *Le Courrier National* publică un lung articol în care arată, că intimitatea dintre Curtea română şi cea habsburgică e azi mai sinceră ca ori şi cînd mai înainte.

LIBERTATE MOSCOVITĂ ÎN UNGARIA

Studentii români dela universitatea din Budapesta hotărîseră de curînd a rediţa un Memorin, în care să expună gravaminele poporului român, şi în special ale tinerimei sub punctul de vedere al politicei maghiare de stat.

Rectorul universităţii, d. Herzeg Mihály, aflînd despre această deciziune a studenţilor români, a chemat pe cîţiva dintre ei la Rectorat şi după ce le-a tras o straşnică lecţie despre crăescul patriotism roşu-alb-verde şi după, ce le-a arătat că eventuala publicare a unui asemenea Memorand, chiar dacă nu s'ar face decît în ziare, constituie o «crimă neagră», «un păcat către patria lor (!) maghiară» etc, etc. le-a declarat, că dacă nu vor renunţa la ideia lor au să li se suprimă bursele (din fundaţiuni românesce!) şi au să fie eliminaţi dela toate universităţile din Ungaria.

Haide, haide, Rectoro şovinist, dă-i nainte cu aceste samavolnicii, ca să reeasă bine în relief libertatea din Ungaria şi spiritul constituţional al Maghiarismului, căci numai aşa va vedea lumea că în comparaţie cu Ungaria absolutismul rusesc e o stare suportabilă. O să vină vremea, şi cred că nu-i departe, cînd fi lui Arpad iarăş o să pornească prin Europa să ţipe în contra «volnicilor» austriace, şi să se bată în piept făcînd protestări de «liberalism» şi respect pentru duhul constituţional.

Atunci o să vorbim noi mai pe şleau şi o să arătăm mai sistematic ca pînă acum opiniunii Europei culte, perversitatea protestaţiilor şi asigurărilor ungureşti.

Mult avea-vor să sufere, cei ce mult şi greu au păcătuit!

PRESA SLAVĂ DESPRE CRIZA DUALISMULUI

E foarte interesant şi instructiv să ţinem seamă de atitudinea presei slave în faţa încercărilor actuale din Austro-Ungaria. E foarte semnificativ, că unele ziare slaviste aşteaptă cu nerăbdare ca Kossuthişti să triumfeze şi să proclame uniunea personală a Ungariei cu Austria. Organul rusesc «Viedomosti» dela 10 Decembre n. se întreabă ce se va întimpla cu Ungaria cînd Kossuthişti ar ieşi învingători din luptele pe cari le duc, şi răspunde apoi astfel:

«In acest căs Croaţii au să urmeze exemplul Maghiarilor cerînd desfacerea legăturilor dintre Croaţia şi Ungaria. Maghiarii au să opună rezistenţă, pentrucă prin Croaţia duce drumul în scumpul lor port maritim Fiume. Dar dacă Maghiarii ar încerca să ingenuche pe Croaţi, s'ar scula Slovacia, Serbia şi România. Şi primejdie are să fie pentru Maghiari, pentrucă din cele 17 milioane de locuitori ai Ungariei numai 5 milioane sunt Maghiari. Ungaria, legată numai prin uniune personală cu Austria n'are să mai poată asupra pe naţionalităţi precum le poate asupra acum cînd stă cu Austria pe temelia dualistă.»

«Varsavski Dnevnic» dela 14 Decembre ocu-

pîndu-se de mișcările naționale ale Românilor din Transilvania, spune că Românii au început deja să se folosească de certurile dintre Austria și Ungaria.

Ziarul spune apoi, că societatea ceho-slovacă «Iednota» din Praga sprijinește cu bani mișcarea Slovacilor din Nordul Ungariei și că susține din toate puterile aspirațiile românești pentru că știe că federalismul n'are să poată birui în Austria cît timp va sta Dualismul în picioare. «Gazeta Jedintsvo» sub titlul «Slavii și uniunea personală maghiară» face apel la Slavi să-și dea miinile spre a răsturna Dualismul. Maghiarii și Nemții au octroat imperiului habsburgic sistemul dualist ca să-și poată susține hegemonia lor. Acum Dualismul e pe ducă, iar Slavii și Românii au datoria să utilizeze avantajele situației

Ziarul propune apoi un congres general al Slavilor și Românilor, în care să se proclame solidaritatea slavo-română și să se stabilească mijloacele de întrebuințat spre a doborî putregaiul dualist.

PRESA DESPRE CRIZA DUALISMULUI

«Deutsches Volksblatt» de la Viena, vorbind despre proiectele de legi depuse de baronul Bánffy în Camera Maghiară spre a regula în mod autonom provizorul economic cu Austria, zice între altele :

Ni se scrie de la Pesta, că partidul kossuthistilor are de gînd să combată prin o campanie obstructionistă proiectele de lege ale lui Bánffy, pentru că acest partid nu vrea să auză măcar de o comunitate a Ungariei cu o Austrie în care nu mai domnește Constituția. E posibil, că partidul kossuthist, spre a-și salva principiile, va simula o campanie de obstructionism.

Dar vom face bine, dacă nu vom lua în serios această atitudine a partidului din chestie, pentru că și oamenii politici ai Ungariei care țin la independența acestei țări știu foarte bine, că pentru Ungaria nu poate fi un mai mare bine de cît continuarea comunității economice între cele două State.

Dar nedumeririle noastre se referă la guvernul maghiar.

Ceea ce ne îngrijește pe noi, nu este gîndul că actuala situație ar putea duce la independența celor două părți ale monarhiei, la uniunea personală, ci noi ne temem, față cu modul în care baronul Bánffy tinde a învinge dificultățile ce re-

sultă din nevoarea provizorului pe cale parlamentară în Austria, că s'ar putea întâmpla să ne pomenim că Ungaria ne dîrtează o transacțiune, dacă Austria nu va isbuti, dintr'o cauză sau alta, să-și dea consimțimintul pentru continuarea stipulațiilor legale de pînă acum. Aceasta ar fi negreșit o mare primejdie pentru noi și de aceea trebuie să atragem atențiunea generală asupra pasului pe care îl fac Ungurii, care în formă are semnificațiunea de a asigura dreptul de independență al Ungariei, dar care ar putea foarte lesne să însemneze scamotarea independenței Austriei »

INFORMAȚIUNI

Duminecă, în 14 Decembre, va avea loc o mare întrunire națională în sala «Băile Eforiei» la ora 2. Facem călduros apel la toți amicii sinceri și devotați ai cauzei naționale să vină în masse la această manifestare a simpatiilor noastre pentru cauza fraților de peste munți.

Comitetul Ligei. Secțiunea Brăila, s'a constituit pentru periodul 1897 -- 99, precum urmează:

D. P. Bancotescu,	președinte.
» I. Venert	} vice-președinți.
» L. Moldovan	
» R. Pirvescu,	casier.
» P. I. Lazaroneanu	secretar
» I. G. Sasu	} membrii.
» C. Gabrielescu	

Comitetul central al Ligii, profită de această ocaziune, pentru a-și exprima viile mulțumiri către toți membrii Secțiunei Brăila, cari cu zelul și activitatea lor au făcut ca această Secțiune să pășească între cele d'intîiu în fruntea Ligei.

Sperăm că și în viitor Liga din Brăila va fi la înălțimea misiunii ei, și sperăm cu atît mai mult, cu cît are în fruntea ei persoanele dornice de muncă, care au condus-o cu destoinicie pînă acum.